

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Херман Мелвил

**Пјер, илити
Двосмислице**

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *Pierre, or, The Ambiguities*, by
Herman Melville.

Наслов превода: *Пјер, или ти Двосмислице*, од Хермана
Мелвила.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен
интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић,
Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

©2014 **Бранислав Г. Ромчевић**. Сва права
придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове
публикације не сме се репродуковати, држати у систему за
похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком
облику или било којим путем – електронски, механички,
фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било
који други начин, нити икако комерцијално користити –
без претходне писмене сагласности Бранислава Г.
Ромчевића.

**Ова електронска књига је у формату ПДФ, са
забраном копирања и штампања.**

Садржај

О писцу и књизи	4
Пјер, или Двосмислице	8
Појмовник преводиочев	682

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Херман Мелвил рођен је 1819. године у Њујорку, у породици англо–холандског порекла, имућној све до банкротства и смрти његовог оца (1830, односно 1832). Овај обрт судбине натерао је Мелвила да још као тринаестогодишњак почне борбу за живот. Ради у банци као службеник, захваљујући ујаку, једном од директора; код брата, у трговини, до братовог банкротства; код стрица, као испомоћ на фарми; као сеоски учитељ; као кабински слуга, 1839, на прекоокеанском путовању за Енглеску. Године 1841. плови, као прост морнар на китоловцу *Акашнет*, за Пацифик, где проводи, доста пустиловно, следеће четири године. Морнарио је на три китоловца; двапут дезертирао с лађе; боравио међу људождерским домороцима на Маркиским Острвима; обављао разне послове, укључујући књиговодствене и пољопривредне, на Тахитију и Хавајима. У Хонолулуу се, 1844. године, као морнар укрцава на ратну фрегату *Сједињене Државе* и враћа се, око Рта Хорна, за *Сједињене Државе*. Решава да му писање буде занат. Током следећих

шест година, Мелвил успева да се ожени, да купи фарму близу Питсфилда у Масачусетсу (где почиње његово, касније развргнуто, пријатељство с већ познатим писцем Натанијелом Хоторном), и да објави пет романа – *Тајни*, *Ому*, *Редберн*, *Марди* и *Белу јакету*. Ови буду добро прихваћени код читалаца, поглавито као писање о аутентичним поморским пустоловинама (с изузетком *Мардија*, заплетене алегорије, која се сматра „прелазом“ ка *Мобију Дику*). Накратко, 1849, посећује Енглеску и Европу, у вези с објављивањем својих књига тамо. Године 1851, у својој двадесет и деветој години, Мелвил објављује самог *Мобија Дика*. Књигу одбијају и читаоци и критичари. Мелвил је свестан њене вредности. Тврдоглаво наставља да „пише како жели“ и следеће године објављује *Пјера*, дело у нескладу с пуританском хипокризијом, које изазива огорченост чак и у Мелвилових познаника. Он је узбуђен и покушава да, по примеру свога пријатеља Хоторна (ког је његов пријатељ, амерички председник Пирс, поставио за конзула у Ливерпулу, у Енглеској) добије државну службу, можда конзулство на неком од острва Пацифика. Но, његов очигледни неконформизам, а вероватно и извесни критички политички ставови у *Мобију Дику* и *Белој јакети*, као и његово недовољно формално образовање, не иду му наруку. До 1857. објављује *Израиља Лончара*,

Приче са веранде, Преваранта. Даљих шест година су губљење наде. Мелвил, душевног и физичког здравља ради, путује; обилази Италију и Свету Земљу. Затим, с малим успехом, једно време по америчким градовима држи предавања о својим пустоловинама на Пацифику. Приморан је да прода фарму. Сели се у Њујорк, где му пријатељи, 1866, еда би преживео, прибављају службу лучког царинског инспектора. Током деветнаест година на томе месту, Мелвил, незапажено, објављује збирке своје поезије (*Бојне песме, Обличја рата, Кларел, Јован Мар и други морнари*). Живот му зачињавају несреће (смрт оба сина), недаће (неслагање са женом) и тоњење у заборав, чију потпуност достиже 1871. У заоставштини његовој нађоше и необјављен рукопис кратког ремек—дела, новеле *Били Пуп, морнар*. Тридесетак година потом, био је проглашен за најзначајније романијерско перо Америке свих времена, за ствараоца равноправног својим великим руским савременицима, за великана што је члан вечне дружине књижевног Пантеона, садруга Хомеру, Сервантесу, Шекспиру.

„Пјер, или Двосмислице“ јесте Мелвилов роман чији заплет почива на одлуци млађаног, богатог и присталог Пјера Глендининга да своју полусестру Изабелу, само њему откривену као дете његовог покојног оца, призна и

заштити од света тако што ће прогласити да је ожењен њоме, кријући то да му је она, у ствари, полусестра, еда би сачувао чисту успомену на свог оца. Из ове одлуке проистиче низ последица које чине окосницу дела, у ком Мелвил обрађује комплетну тематику у распону од питања доба и зла, преко друштвеног стања у младој Америци, па до хомосексуалности и инцеста. Објављен недуго после „Мобија Дика“, ромај је још појачао инерцију негативне критике потоњег, тако да је књига била потпун издавачки промашај с материјалне стране. Критичари су нападали и тематику и стил, а неки су ишли дотле да Мелвила назову лудим. Као и остала велика дела Мелвила, време је оправдало „Пјера“ и данашњи критичари га посматрају очима много благонаклонијим, а неки чак сматрају да је то дело комплексније и „јаче“ и од само величанственог „Мобија Дика“. Има и мишљења да је „Пјер“ најбољи „психолошки“ роман у америчкој књижевности.

Бранислав Г. Ромчевић

ПЈЕР, ИЛИТИ ДВОСМИСЛИЦЕ

Најврснијем величанству Седокосог.

У старим временима, писци беху поносни на слобоштину да посвете своја дела Величанству. Збиља дичан обичај, који ми из Беркшира морамо обновити. Јер хтели, не хтели, Величанство је свуда око нас овде у Беркширу, и седи као на важном Бечком Конгресу величајних брдских врхова и вечно изазива наше поштовање.

Но пошто је та величајна планина, Седокоси – мој непосреднији господар и краљ – вековима већ велики прималац посвете најранијих зрака свих јутара беркширских, ја сад не знам како ће сад његово Царско Величанство Пурпурно (рода краљевског – Порфирогенит) примити посвету мог сиротог усамљеног зрака.

Ипак, будући да сам – боравећи са својим суседима оданим, јаворима и буквама, у амфитеатру над којим његово величанство средишње председава – примао његова врло дарезљива и неограничена оплођења, управо је долично да ја овде клекнем усрдно и понудим своју захвалност, без обзира да ли ће на то Најврсније

Величанство Пурпурно Седокоси доброћудно пригнути своју круну ињем посуту, или неће.

КЊИГА ПРВА. ПЈЕР УПРАВО УЛАЗИ У ДВАДЕСЕТЕ ГОДИНЕ.

Глава 1. Има неких чудних дана на селу, када онај што је тек посетилац из града рано ишета у поља и буде запањен занесеним изгледом зеленог и златног света. Ни цвет се не миче; дрвеће заборавља да се њише; и сама трава као да је престала да расте; а сва Природа, као да ненадно поста свесна своје тајне дубоке, и не опажа уточишта од ње сем тишине, те тоне у тај чудесан и неописив спокој.

Такво беше јутро у јуну кад је, изашавши из лишћем покривеног, високозабатног старог дома својих пређа, Пјер, росно освежен и окрепљен сном, весело ступио у дугачку, широку, брестовима надсвођену сеоску улицу и напо несвесно се запутио према котежу што се оку указивао близу краја дрвореда.

Зелена омамљеност пружала се на све стране, а кроз њу ништа не наиђе осим испеганих крава, што поспано прођоше према својим пашњацима, а пратили су их – не терали – румени, белоноги дечаци.

Као такнут и зачаран лепотом те тишине, Пјер се приближи котежу и подиже очи, па брзо застаде, упиљивши поглед на један горњи, отворен прозор туна. Чему сад тај узбуђени, младалачки застој? Чему распаљени образ и око? На дасци прозора почиваше снежно бео, сјајан јастук, а жбун пузави на њ је наслонио богат цвет гримизни.

Имаш право што тежиш том јастуку, цвете мирисни, помисли Пјер; нема ни сат откад образ њезин мора да ту почиваше. „Лусјо!“

„Пјере!“

Ти гласови зазвонише ко што срце срцу одзвања, па то двоје, начас, у светлом миру јутра, стојаху немо, али жудно гледајући једно друго, опажајући узајамне одразе безграничног дивљења и љубави.

„Ништа него ,Пјере‘,“ насмеја се младић најзад; „заборавила си да ми добројутро пожелиш.“

„То би било мало. Добра ти јутра, добре вечери, добри дане, недеље, месеци и године, Пјере, сјајни Пјере! Пјере!“

Збиља, помисли младић, с мирним зуром неизречне нежности, збиља се небеса отварају и овај анђеоло што баје гледа доле. „Ја бих узвратио твоја многострука добра јутра, Лусјо, кад то не би претпостављало да си пробавила ноћ; а тако ми Бога, ти припадаш у подручје вечног дана!“

„Пих, бре, Пјере – што се ви младићи увек заклињете кад волите?“

„Зато што је љубав у нас световна, па се отуд мучно пружа према рају у вама!“

„Ето, опет срљаш Пјере – увек ме тако надмудриш. Кажи ми, зашто ви младићи увек покажете тако пријатну способност у том да све наше тричарије претворите у своје трофеје?“

„Не знам откуд то, али нам је увек била навада да то чинимо.“ Ту он протресе жбун код прозора и уклони цвет, те га упадљиво причврсти на своје груди. „Сад морам да идем, Лусјо. Види, под овом заставом марширам.“

„Брависимо, мој једини регруту!“

Глава 2. Пјер је био јединац богате и охولة удовице; даме која споља пружаше јединствен пример како непроменљив положај, здравље и богатство имају уплива на очуваност и лепоту, кад се споје с финим умом осредње културе, ненагризаним никаквим неутешним јадом, и незамараним прљавим бригама. У зрелом добу, ружа се још чудесно држала њезина образа; гипкост се још не беше сасвим одмотала од њезина струка, нит се глаткост одвила са чела њезина, нити је дијамантност нестала из њених очију. Тако је, кад би била осветљена и окруњена светлима

дворане балске, госпођа Глендининг јоште засењивала далеко млађе лепотице, а да је бирала да их охрабри, њу би следила свита заљубљених удварача, тек мало старијих од њеног сина Пјера.

Међутим, син смиран и одан ко да беше довољан љубавник овој удовици Цвети; но поред свега тога, Пјер је, кад би био неизречно најеђен, и каткад, чак, љубоморно узбуђен преватреним дивљењем лепих младића, који као да су, овда—онда, ухваћени у ненамерне замке, гајили неке луде наде да ће оженити то недостижно биће – Пјер се више него једном заклео, са несташном злобом, да ће човек, седобрад или безбрад, који се усуди да предложи брак његовој мајци, тај ће човек одмах, неким одлучним, неоткритим деловањем, нестати са овога света.

Ова Пјерова романтична љубав синовља као да беше потпуно узвраћена радосним материнским поносом удовице, која је у изразитим цртама и племенитом изгледу синовљем видела своје складности, необично пренесене на супротни пол. Измеђ њих је постојала запањујућа спољна сличност, и као што се чинило да се мајка дуго задржава у својој лепоти, не хајећи за године што пролазе, тако изгледаше да јој Пјер у сусрет иде и да је сјајном развијеношћу тела и црта лица замало стигао до оне зреле тачке у времену где његова узвишена мајка тако дуго стоји.

У веселости своје безоблачне љубави, и с оном чудном слободом коју су савршено поверење и узајамно разумевање у свему одавно родили међ њима, беху навадни да једно друго зову братом и сестром. И у јавности и насамом, то им беше обичај, а кад би запали међ странце, није се сумњало да је овај начин обраћања шаљиво претварање, пошто неувелост госпође Глендининг у потпуности подржаваше то младалачко измотавање. Тако је матери и сину слободно и лако струјала чиста, спојена матица живота. Но досад та лепа река није своје вале носила до оних стена што одбијају побочице, где јој одселе беше судбина да заувек буде подељена у два непомешана тока.

Један одличан енглески писац овог доба, набрајајући главне предности свог родног усуда, спомиње, пре свега, да је прво угледао светлост сеоску. Тако беше и с Пјером. Била му је изврсна судбина да се роди и буде одгајан на селу, окружен пределом чија необична лепота беше савршени калуп осетљиве и песничке душе, док су позната имена његових најлепших места годила најпоноснијим родољубним и породичним сећањима историјске лозе Глендининга. На ливадама што се косо спуштају од сеновите стражње стране мајурског двора, далеко према вијугавој реци, беше се водио индијански бој у ранијим

данима колоније, и у том је боју Пјеров прадеда по оцу, смртно рањен, седео, збачен с коња, на свом седлу у трави, умирућим гласом и даље бодрећи своје људе у борби. То беху Седлене Ливаде, име такође пренето на двор и село. Далеко иза ових равница, на дан хода за Пјера, уздизаше се један чувен вис, где је, у Револуционарном Рату, његов деда неколико месеци бранио просту али врло важну стокадну тврђу против понављаних удружених напада Индијанаца, Торијеваца и редовних трупа. Од тврђе је умакао центлменски али крволочни мелез Brent, а преживео је и обедовао с генералом Глендинингом у мирољубним временима што дођоше после тог осветничког рата. Пјеру сва сећања на Седлене Ливаде беху пуна поноса. Тапије Глендининга по којима се њихово имање тако дуго држало носиле су потписе трију индијанских краљева, домородних и јединих нотара тих дичних шума и равница. Тако је Пјер узносито, у доба своје описане младости, гледао на повест свога рода, мало марећи за оно зрелије и веће унутарње збивање, које ће заувек те ствари лишити њине јаке снаге поноса у његовој души.

Међутим, Пјерово одгајање било би неразумно сужено да му младост беше непрестано провођена у тим призорима сеоским. Врло рано беше почео да прати свог

оца и мајку, а касније само своју мајку, у њиним годишњим посетама граду, где се Пјер, природно се мешајући с великим и углађеним друштвом, неосетно изграђивао у лаганијим одликама живота, а да није слабио бодрост добијену од ратничког рода и храњену на јаком ваздуху сеоском.

Није Пјеру, док му се овако либерално развијаше личност и држање, мањкала ни још боља и финија култура. Није залуд проводио дуга летња поподнева у дубоким нишама истанчано пробране и пристојне библиотеке свог оца, где су нимфе спенсеровске њега рано водиле у многе лавиринете свезбуњујуће лепоте. Тако је, са отменим сјајем на својим удовима и маштовитим пламовима у срцу, овај Пјер клизио према зрелости, не мислећи на оно раздобље окрутне спознаје, кад ће се њему сва ова пријатна топлина хладном чинити, те ће он тражити ватре још жешће.

Нису тај понос и љубав, што тако обилато допринеше старању о младалачком одгајању Пјеровом, занемарили ни културу његову у најдубљем елементу од свију. Начело оца Пјеровог беше да је све центлменство узаман, да је свако полагање права на њ бесмислено и будаласто, аколи основна благост и злаћана људскост религије нису тако потпуно уграђени у цело ткиво личности, да онај који себе

центлменом проглашава такође може, с правом, усвојити скрушени а величајни назив хришћанина. Са шеснаест година, Пјер се, с мајком, причестио.

Било би излишно, и још, можда, теже, утврдити тачно потпуне побуде које изазваше ове младалачке завете. Довољно је то да се, како су на Пјера прешле бројне друге племените особине пређа његових, и како је он сад требало да наследи њине шуме и фарме, чинило да је он, по истом неосетном клизном току природном, наследио њино послушно штовање према вери пречасној, које први Глендининг беше преко мора донео, извукавши је испод скаута свештеника енглеског. Тако је у Пјера био потпуно углачани челик центлмена, с појасом од свилене ешарпе религије; а војничка судбина његовог прадеде научи га да та племенита ешарпа треба, у потоњем горком искушењу, свога носиоца опскрбити покровом Блаженства, тако да оно што је кроз живот ношено зарад отмености у смрти може безбедно човека држати. Но, док тако беше сасвим свестан лепоте и чари вере свога оца, Пјер је мало предвиђао да свет овај има тајне дубље од лепоте, а живот бремена нека од смрти тежа.

Тако савршеним се Пјеру дуго чинио украшени свитак његова живота досадашњег да је само једну пукотину открио у том слатко исписаном рукопису. Из текста беше

испуштена сестра. Он је жалио што му је ускраћено тако дивно осећање ко љубав братовља. Ни измишљени назив, којим тако често своју мајку обасипаше, уопште не могаше надоместити одсутну стварност. Ово осећање беше врло природно, а потпун узрок и разлог његов ни Пјер није у то време знао. Јер свакако је мила сестра други дар најбољи мушкарцу, а први по догађању, јер супруга стиже после. Онај који је без сестре јесте нежења превремени. Јер много оног што сачињава дражесност супруге већ лежи у сестри.

„Ох, камо да је отац мој кћер имао!“ вапио је Пјер.
„Неког ког бих могао волети и штитити, и за њ се борити, ако је потребно. Мора бити да је дична ствар ступити у смртну кавгу зарад слатке сестре! Е, од свију ствари, од Бога бих тражио да имам сестру!“

Тако би, пре но што се занео у умилнијим везама љубавника, тако би често Пјер Бога за сестру преклињао; но Пјер није знао тада да је, ако има нека ствар против које човек треба да се моли, та ствар зајамчено удовољење неким од молитви најусреднијих његове младости.

Може бити да је ова чудна чежња Пјерова за сестром део свог порекла имала у оном још чуднијем осећању осаме што га он каткад доживљаваше не само ко самотна глава своје породице неголи и као једино мушко што још постоји с презименом Глендининг. Снажна и бројна породица

поступно се одлила у женске огранке, тако да се Пјер нађе окружен многобројним рођацима и рођакама, а ипак без друштва иког мушког с презименом Глендининг, осим оног дупликата што му се одржава у огледалу. Међутим, у његовом наваднијем расположењу природном, њему та помисао не беше сасвим жалосна. Ама, каткад би прерасла у радосну узбурканост. Јер се, у руменилу, бујности и разметљивости своје младе душе, занесено надао да ће имати монопол славе у стављању капе на стуб угледности, чије витко дебло подигоше његови племенити пређи.

У свему овоме, како неопоменути наш Пјер беше оним злослутним и пророчким лекцијама којима уче како Палмирини каменоломи тако и Палмирине руине. Међ тим руинама јесте један трошан, незавршен стуб, а који лиг даље, вековима пређе остављен у каменолому, јесте трошан, одговарајући капител, такође незавршен. Ове је Време шчепало и покварило; ове је Време смрвило у јајету; те је горди камен, који је требало да међ облацима стоји, Време оставило пониженим испод земље. Ох, каква је то завада неутажива у којој је Време са синцима човечијим!

Глава 3. Речено је да дивни крај око Пјера погодоваше врло поноситим сећањима. Међутим, тај лепо крај није тек пуким случајем постао оплемењен делима његових отаца,

него се, у очима Пјеровим, чинило да су сва та брда и долине посвећени тиме што их род његов врло дуго и непрекидно поседује.

Она нежна занетост која, у очима наклоности, слави и најмању тричарију везану за особу нестале љубави – код Пјера се тај талисман односио на цео крајолик земаљски око њега; јер је – кад би се споменуо да су на та брда гледали добри пређи његови, да је кроз те шуме, с оне стране ове тратине, уз онај поток, оним заплетеним стазама, многа бака његова весело шетала кад је девојчица била; када би се живо сетио тих ствари – Пјер сматрао сав тај део земље знамењем љубави, тако да је њему сам обзор његов био као спомен–прстен.

Свет монархије врло опћенито замишља да у демагошкој Америци света Прошлост нема сталних кипова који су њојзи подигнути, него да све ствари вру и кључају у простом казану вечне Садашњости што се не кристалише. Чинило би се да је ова предоцба нарочито примењива на стање у друштву. Без повлашћене аристократије, и без закона о реду наслеђа, како може нека породица у Америци да се наметљиво овековечи? Дакако да она општа изрека наша, која каже да ће пола века, ма колико нека породица била истакнута, њу видети униженом, важи за прост свет. У нашим градовима,

породице нарастају и прскају ко мехури у бачви. Јер заиста демократски елеменат међ нама делује као киселина потајна, и вечно ствара нове ствари растачући старе; као што се, на југу Француске, вердегрис, примитивна твар од једне врсте зелене боје, ствара сипањем винског сирћета на бакарне плоче. Елем, опћенито, ништа више пропаст не обележава од појма растакања; а ипак, с друге стране, ништа живље не наговештава бујност живота од појма зеленог као боје; јер зелено је посебно, жиг саме плодотворне Природе. У том, прикладном аналогијом, видимо изражену необичност Америке, чији се карактер у иностранству – не треба да будемо изненађени – погрешно схвата, кад узмемо у обзир како она чудно противречи свим ранијим предоцбама о стварима људским, и како се њој чудесно и сама смрт преображава у живот. Тако да политичке институције, које у другим земљама изгледају, више од других ствари, врло вештачке, код Америке као да имају божанску врлину природног закона, јер је најмоћнији од закона природе тај да из смрти она живот извлачи.

Ипак има ствари у видљивом свету над којима вечно променљива природа не влада тако неограничено. Трава се мења сваке године, али гране храста дуги низ година пркосе том годишњем указу. И ако је у Америци голема

већина породица као влати траве, ипак их има неколико што стоје ко храст, који, место да пропадне, сваке године нове гране пушта, чиме се време натера да се, уместо да одузима, преда у делатност многоструку.

У овој ствари ми ћемо – не охоло него у слободном духу – упоредити родословља с Енглеском, а ма како то на први поглед изгледало, не без неког полагања права на једнакост. Усуђујем се рећи да је у овој ствари Књига Племства добар статистички стандард по коме ће се она оценити, јербо састављачи тога дела не могу бити сасвим несвесни на чије се покровитељство највећма ослањају, а здрав разум нашег народа биће довољан да нас оцени. Међутим, величајност имена не сме нас завести гледе једноставности ствари. Јер како је дах у свим нашим плућима наследан, и мој дах садашњи, у овом тренутку, потиче из даље прошлости него тело садашњег Високог Свештеника Јевреја, уколико он може са сигурношћу да му следи траг, тако пука имена, која су, такође, тек ваздух, на сличан начин уживају у овом потицању из прошлости бескрајне. Но ако су Ричмонд, Сенталбанс, Графтон, Портленд и Баклуј имена стара скоро колико и сама Енглеска, садашње војводе тих назива у својим се правим родословима устављају код Карла Другог, и ту не налазе врло fino извориште; јер оно што бисмо сматрали

најнеславнијим пореклом под Сунцем управо је порекло једног Баклуја, рецимо, чија преткиња не могаше баш избећи да буде мајка, то је истина, али је случајно пропустила обред претходни. А ипак је отац био један краљ. Онда је само утолико горе, јер ако је мала увреда да те просјак лупи, а смртно вређање примити ударац од центлмена, онда, јамачно, узгредни ударци краљева мора да су изванредно неласкави. У Енглеској, племство се одржава у животу непрестаним обнављањем и стварањем. Један човек, Џорџ Трећи, произвео је пет стотина и двадесет два племића. Једно грофовство, привремено укинато пет столећа, ненадно је преузео један неплемић, на ког оно није прешло толико наслеђем колико је, вештином адвоката, учињено да се гипко свије у том смеру. Темз није кривудава тако у свом току природном, Бриџвотерски Канал није тако вештачки спроведен, као што је то крв у венама тог врлудаваог или направљеног племства. Пропадљиве ко стрњика, а гљивасте ко гљиве, те накалемљене породице заредице живе и умиру на вечитом тлу имена. У Енглеској данас, угашено је две хиљаде и петсто племстава, али имена преживљавају. Тако је празни ваздух имена трајнији од човека, или од династија људских; ваздух испуњава човекова плућа и уноси живот у

човека, али човек ваздух не испуњава, нити живот у њ не уноси.

Значи, свака част именима, а људима сва симпатија; но ако ми Сенталбанс каже да је он свеплеменит и свечечан, ја га морам учтиво упутити на Нелу Гвин.

Од пре Карла Другог, заиста је врло мало – једва вредно помена – садашњих енглеских породица с титулом које могу доказати било шта слично изравном, неисквареном крвном пореклу од лоповских витеза норманских. Од пре Карла Другог, њина изравна родословља чине се јаловим, као кад би неки јеврејски трговац одећом, с кутијом за чај на глави, претурао по првом поглављу Светога Матеја, да докаже своје непатворено учешће у крвној лози Краља Савла, који је преминуо давно пре но што је почела каријера Цезарова.

Елем, да уводно не распредамо о чињеници да се, док се у Енглеској голема множина раскошних зидова користи ко потпорањ за подупирање наследних постојања неких кућа, код нас ништа такво не може никако прихватити; и да пропустимо да уопште поменемо стотине ненаметљивих породица у Новој Енглеској које би, пак, могле лако следити своју непрекинуту лозу енглеску до времена пре Карла Весељака; да не говоримо о старим и источњачким налик енглеским плантажерским породицама Вирџиније и

Југа (Рандолфовима, на пример, чији се један од пређа, у време краља Јакова, оженио индијанском принцем Покахонтом, и чијим је, стог, венама изворна краљевска крв домородна текла пређе двесто година) – размислите о оним врло старим и величајним холандским мајурима на северу, који се мере миљама, чије ливаде покривају суседна подручја, и чије поносне уговоре о закупу држе њине хиљаде фармера—закупаца, све док трава расте и вода тече, што указује на зачудну трајност уговора и као да чини адвокатско мастило неуништивим ко море. Неки од тих мајура стари су двесто година, а њихови садашњи господари или газде показале вам кочеве и камење на својим имањима постављене ту – барем камење – пре но што је Нела Гвин, матера војводска, била рођена, и родословља која, као њина река Хадсон, теку мало даље и правије неголи поточић Серпентина у Хајд–Парку.

Ове надалеко распрострањене холандске ливаде леже уроњене у индуску измаглицу; источњачка патријархалност наше својом лаком палицом пастирском изнад пашњака, чија ће се закупничка стада ту хранити све док њина трава расте, све док њина вода тече. Таква имања као да пркосе зубу Времена, а по условима који грабе земљу неуништиву изгледа да своје трајање власништва са

вечношћу поистовећују. Незамислива смелост црва што тек пузи кроз тло на које тако владарски право полаже.

У окрузима у унутрашњости Енглеске хвале се старим храстовим једаћим дворанама, где је тристо оклопника могло вежбати у кишно поподне, за владе Плантаџенета. Но наша господа, земљопоседници, не позивају се на прошлост него на садашњост указују. Један ће вам показати да је попис становништа округа само део списка његових закупаца. Ланци планина, високих ко Бен Невис или Снодон, њихови су зидови; а праве војске, са штабовима официра, што прелазе реке с артилеријом и марширају кроз шуме исконске, и провлаче се кроз големе, стеновите кланце, слате су да врше, једним ударом, пленидбу због дуга три хиљаде закупаца једног земљопоседника. То је чињеница која много каже на два начина, од којих ће оба овде бити безимена.

Но, шта год човек мислио о постојању таквих моћних властелинстава у срцу републике, и ма како се ми чудили што су она тако преживела, ко могиле индијанске, плиму револуционарну – она ипак преживљавају и постоје, и сада их поседују њини садашњи власници, по власничком праву једнако ваљаном као оно по ком неки сељак поседује стари шешир свога оца, или неки војвода стару дијадему свога деда–стрица.

Због свега овога, значи, нећемо баш много погрешити ако помислимо скромно да ће се – ако изабере да себе велича на тај незнатни начин – наша Америка начелно добро носити са Енглеском у овој краткој малој ствари великих имања и дугих родословља – родословља, хоћу рећи, у којима нема мањкавости.

Глава 4. Опћенито смо се, дакле, одлучили да утврдимо велико родословно и поседничко достојанство неких породица у Америци, зато што, радећи то, песнички установљавамо богато аристократски положај младог господина Пјера Глендининга, коме раније приписасмо неку нарочиту породичну истакнутост. Наставак ће, пажљивом читаоцу, показати колико је важна та околност, разматрана у вези са особито развијеним карактером и збиља особитим животним током нашега јунака. А нико неће ни у сну помислити да је претходна глава намишљена само као будаласто хвалисање, а не с трезвеном сврхом на уму.

Елем, Пјер стоји на овом племенитом постољу; видећемо хоће ли сачувати то лепо упориште; видећемо нема ли Усуд да на овом свету каже коју ситну реч. Међутим, овде се не тврди да Глендининзи потичу од пре Фараона, ни тапије Седлених Ливада од Тројице Мудраца у

Јеванђељима. Ипак, те тапије, као што је пређе натукнуто, збиља потичу од трију краљева – краљева индијанских – и утолико су боље.

Но ако Пјер и није потицао од фараона, и ако енглески фармерски Хемдени беху нешто старији и од најстаријих Глендининга; и ако су се неки мајури амерички дичили којом годином и којом миљом квадратном више од његовог, ипак помислите да ли је уопште могуће да деветнаестогодишњак – тек да ствар испроба – разастре по свом прадедовском кухињском огњишту пшеницу у класу и ту, стојећи у камину, зрно истресе млатилом, за чије обртање у ваздуху има места довољно међ свим тим зидинама; зар не би било немогуће таквоме млатачу да тако лупа по тој пшеници у свом прадедовском кухињском камину а да не осети макар пар пробадића оног што би се могло назвати породичним поносом? Ја бих рекао да не би.

Или, шта мислите, како би то деловало на овог млађаног Пјера ако сваког дана, силазећи на доручак, угледа пар старих, поцепаних британских барјака где виси изнад лучног прозора у његовој трпезарији; а те је барјаке заробио његов деда, генерал, у поштеној борби? Или, како мислите да би деловало ако, кад год чује банду војне чете сеоске, он јасно разазна осебујни лаки ударац британског

таламба, који такође зароби његов деда у поштеној борби, а касније исписа прикладну посвету на бронзи и поклони га војничком корпусу Седлених Ливада? Или, шта мислите како би деловало ако он понекад, у благо, чезнутљиво сеоско јутро на Четврти јули изнесе у башту са собом, као церемонијални трсковац, штап са сребреним врхом, палицу генерал—мајора, којом је некоћ, на парадизањиханих перјаница и мускета што севају, махао тај исти прадеда, овде досад неколико пута поменут? Рекао бих, с обзиром да Пјер беше доста млад и још врло нефилозофичан, и усто доста снажне крви; и да је понекад читао „Историју револуционарног рата“, и имао матер што би врло често правила магловите друштвене алузије на еполете генерал—мајора, прадеде његовог – ја бих рекао да је у свим овим приликама његово понашање морало да буде врло поносно, врло узносито понашање. И ако ово изгледа превише занесено и будаласто у Пјера, и ако ми велите да оваква ствар код њега показа да он није прави демократа, и да човек збиља племенит не треба да се хвали никаквим оружјем до својим, онда молим да узмете у обзир да је овај Пјер јоште био само јуноша. И верујте ми да ћете, с временом, Пјера прогласити темељитим демократом – можебит, све у свему, мало превише радикалним за ваш укус.

Као закључак, не кривите ме што се овде понављам и дословно наводим своје речи кад кажем да је „била изврсна судбина Пјерова да се роди и буде одгајан на селу.“ Јер племенитом младићу америчком ово је збиља – више неголи у којој другој земљи – ово је збиља врло ретка и бирана судбина. Јер треба приметити да истакнутији међ нама – док се у другим земљама породице најбоље хвале селом као својим домом – поносито наводе град ко своје седиште. Пречесто Американац који се сам обогати гради себи велику метрополску кућу, у најметрополскијој улици најметрополскијег града. Међутим, Европљанин истог соја тад би се преселио на село. Да у томе Европљанин боље пролази, неће порећи ни песник, ни филозоф, ни аристократа. Јер село је не само најпоетскије и најфолозофскије, него је и најаристократскије подручје овог света, јер је најстарије, те га многи барди оплеменише многим лепим називима. Међутим, град је део плебејскији, што се, уз многе друге ствари, очитује прљавим, неумивеним лицем које град непрестано носи; но село, ко сваку краљицу, стално дворе коморкиње врло савесне, у лику раздобља годишњих, а град има тек једну хаљину од цигле прекривене каменом; док село има сјајну хаљину за сваку седмицу у години, а каткад мења хаљину двадесет и четири пута у двадесет и четири сата; и село

носи своје сунце обдан ко дијамант на краљичином челу, а звезде обноћ као огрлицу од златних куглица, дочим је сунце градско задимљени штрас а не дијамант, а звезде су градске тамбак а не злато.

У село је, дакле, Природа посадила нашег Пјера, стог што је Природа Пјеру наменила развој редак и јединствен. Не мари што се она тиме према њему на крају двосмисленом показа; ипак је, на почетку, радила исправно. Дунула би у своју трубљу ветрену с модрих брежуљака, а Пјер би њиштао мисли лирске, ко што, на звук трубе, ратни коњ, тукући земљу копитом, доведе себе у лирску пену. Шапутала би, увече, кроз дубоке луте своје, а благи шапати о људскости, и слатки шапати о љубави, текли би кроз Пјерове мисаоне вене, милозвучни ко вода по шљунку. Подигла би своју сјајну кресту од ноћи густо посуте звездама, и одмах би се, на тај поглед на њиног божанског вођу и господара, у Пјеровој души зачело десет хиљада оклопљених мисли о јуначности, те би се освртале за неком повређеном праведничком ствари, да је бране.

Тако село беше благослов славан младом Пјеру; видећемо да ли је тај благослов од њега отишао, као што је божански благослов од Јевреја; видећемо опет, велим, нема ли Усуд да на овом свету каже коју ситну реч;

видећемо је ли ова мрвица латинштине баш много непримерена: *Nemo contra Deum nisi Deus ipse.*

Глава 5. „Сестро Маријо,“ рече Пјер, вративши се из своје шетње о рођају сунца и куцајући на врата мајчине спаваће собе; „знаш ли, сестро Маријо, да је дрвеће, које целе ноћи беше на ногама, јутрос све поново напољу пре тебе? Зар ти не мирише нешто налик кафи, сестро моја?“

Лак корак се крете изнутра ка вратима, која се отворише и приказаше госпођу Глендининг, у блиставо радосној јутарњој хаљини, док у шаци држи веселу широку траку.

„Добро јутро, госпођо,“ изусти Пјер, лагано и уз наклон, чији искрен и неусиљен пијетет смешно одудараше од шаљивог држања које му је претходило; јер се тако складно и побожно љубав његова на синовљем поштовању темељила.

„Добро теби поподне, Пјере, јер претпостављам да јесте поподне. Али деде, ти ћеш завршити моје дотеривање; ево, брате“ – пружи она траку – „сад се лепо покажи,“ те седе одмакнуто од огледала, очекујући услугу Пјерову.

„Прва дворкиња Удове Војвоткиње Глендининг,“ насмеја се Пјер, док је, сагавши се пред матером, умиљато провлачио траку око њеног врата, па јој једноставно прекрстио крајеве спреда.

„А шта ће ту да је држи, Пјере?“

„Пробаћу да је закачим пољупцем, сестро – ево! Каква штета што та врста причвршћивања не држи увек! Где је камеја с ланади, коју ти синоћ дадох? Ах – на плочи – значи да си хтела да је ставиш? Хвала ти, моја обзирна и врло разборна сестро – ево! Али стани – ево увојка који се отео – а сад, драга сестро, забаци главу онако по асирски.“

Поносно срећна мајка устаде, а док је стајала испред огледала да би оценила дивљења свог сина, Пјер, приметивши олабављену везицу њене ципелице, клече и завеза је. „А сад према чајнику, госпођо!“ узвикну он, и са шаљивим кавалџерством понуди руку својој матери, те тај пар сиђе на доручак.

Госпођа Глендининг имала је једно од оних природних начела по којима жене каткад поступају и не размишљајући о њему – да се никада пред сином не појави у неком неглижеју који није у највећој мери пристао. Њено независно запажање ствари њој је открило многа врло проста начела, која често постану практично беживотна јер се половично усвоје. Она беше живо свесна тога какав голем је утицај који, и у најблиским везама срца, сама појава има на ум. А како у обожавајућој љубави и умилној оданости Пјеровој сад лежаше њена највећа радост у

животу, то она не изостављаше ни најмању ситницу што би могла допринети очувању тако пријатне и ласкаве ствари.

Поред свега тога, Марија Глендининг беше жена, и то с више него обичном таштином женском – аколи се то може таштином назвати – која њу, у животу од близу педесет година, није завела у јединцату обелодањену недоличност, нити јој је проузроковала један знани бол у срцу.

Штавише, она никад није чезнула за дивљењем, јер оно беше њено право по рођењу, на основу вечне повластице лепоте; она га је увек имала; није морала да се за њим осврће, јер је увек природно окруживаше. Таштина, која се у толико жена ближи греху духовном, па је, стога, мана видљива, у њеном посебном случају – иако ју је имала у изванредној мери – беше ипак белег здравља највећег, јер како није знала шта је то чезнути за њеним задовољењем, била је скоро сасвим несвесна тога да је уопште и поседује. Многе жене носе то светло свог живота тако да пламса на њиним челима; али је Марија Глендининг своје несвесно у нутрини носила. Она равномерно сијаше кроз сву бескрајну орнаментичку женскога умећа, као ваза која, изнутра обасјана, не одаје спољњег знака светлећег пламена, но се чини да светли управо самим изванредним мрамором. Међутим, оно отворено телесно дивљење, којим су задовољне неке жене балских дворана, не беше

дивљење мајци Пјеровој. Не опћенито поклоњење мушкараца, него пробрано поклоњење најдичнијих мушкараца беше оно што је осећала да јој по праву припада. Како њене материнске пристрасности беху придодате у слављењу ретких и савршених одлика Пјерових, она сматраше добровољну верност нежне душе његове представничком оданошћу најпробранијег цеха његова рода. Тако она, мада јој све вене испуњаваше таштина најтајнија, беше задовољна само поклоњењем Пјеровим.

Међутим, као жени од разума и духа, дивљење и најдичнијег и најобдаренијег мушкарца сматра се ништавим све док она остаје свесна тога да нема непосредног утицаја ни чара над душом његовом; а како је, без обзира на сву његову интелектуалну надмоћност у односу на његову матер, Пјер, из неизбежне слабости неискусне и неразвијене младости, био необично пријемчив за материнска подучавања у скоро свим стварима што су га досад на било који начин занимале или га се тицале, то се збило да Марији Глендининг ово поштовање Пјерово буде заодето свим најгордијим ужицима и чаролијама самољубља, које може да осети девица најпобеднија. Још више. Она безимена и бескрајно пријатна арома неизречне нежности и пажње, која се, у

свакој лепој и часној вези, поклапа с удварањем и претходи оглашењу и обреду, али која, као „букет“ најскупљих вина немачких, пречесто испари, кад се љубав излије да се попије, у отрежњујућим чашама брачних дана и ноћи – та ствар највиша и најпрозрачнија у целом опсегу искуства нашега живота смртног; то небеско нестајање – још више етеричким учињено у грудима синовљим – беше за Марију Глендининг, сад не тако удаљену од свог великог климактерија, чудесно оживљено у љубазном, љубавничком налик дивљењу Пјеровом.

Имајући порекло у целости у чудесном а сасвим неочекиваном споју најсрећнијих и најређих случајности на свету, а неограничена у трајању оним климаксом што је тако кобан по обичну љубав, ова умекшана чаролија, која јоште окреташе матеру и сина у истој орбити, чинила се погледом на сјајну могућност да се оно најбожанскије од осећања што су својствена најслађем раздобљу љубави може бескрајно преводити у многе мање важније односе нашег врло разноликог живота. На засебан и појединачан начин, чинило се да се овде доле остварују слатки снови оних верских сањара што нам сликају Рај што долази, кад ће, одуховљењем очишћене од свих нечистоћа и мрља, најсветија осећања човечија сјединити све родове и крајеве у један круг чистог и несмањивог ужића.

Глава 6. Постојала је једна мала ненебеска особина која, по мишљењу неких, може покварити романтичне одлике џентлменског Пјера Глендининга. Увек је имао одличан апетит, а нарочито за свој доручак. Но, кад узмемо у обзир да, иако шаке Пјерове бежу мале, а чипке на ивици рукава беле, мишка његова никако не беше мека, и да му је пут нагињала мркој, и да се он опћенито дизао са сунцем, и да не могаше спавати а да не прејаше својих двадесет миља, или не препешачи својих дванаест на дан, или да не обори поприличну смрчу у прашуми, или да не боксује, не мачује или не весла, или не изведе неку од других гимнастичких мајсторија; кад узмемо у обзир ове атлетске навике Пјерове, и пуноћу мяса и мишића коју оне изградише око њега – а које све мужевно месо и мишић трипут дневно гласно захтеваше пажњу – врло брзо ћемо схватити да имати обилан апетит беше не простачка срамота него права краљевска одлика и дика Пјеру, која доказиваше да је мушко и џентлмен, јер је добро развијен џентлмен увек снажан и здрав, а Снага и Здравље велики су јелци.

Елем, кад Пјер и мајка његова сиђоше да доручкују, и пошто се Пјер савесно побринуо да она буде снабдевена свим ситницама које јој одговарају, и два–трипут наредио пристојном и прастаром Детсу, служи, да прозорске оквире

подеси, па опета, тако да се непријатна струја ваздуха
недолично не поиграва с вратом његове матере; након што
се за све то побринуо, али на начин тих и неупадљив, и
након што је, такође, наложио сталоженом Детсу да
окрене, водоравно, на посебно осветљење, лепу, веселу
слику у дружевном, фламанском стилу (која слика беше
тако причвршћена на зиду да може да се тако подеси), и
још након што је одатле где седи бацио неколико
окрепљујућих погледа преко речних ливада ка модрим
планинама у даљини, Пјер, на масонски начин, упути
тајанствену кретњу дичном Детсу, који је аутоматски
послуша и донесе, с једног згодног малог сталка, хладну
паштету врло упадљива изгледа, за коју се показа, после
пажљивог прегледа ножем, да је украшено, укусно гнездо
од неколико деликатних голубова, које Пјер лично беше
упуцао.

„Сестро Маријо,“ рече он, подигавши на свом сребреном
трозупцу један од најбољих од многих финих голубијих
залогаја. „Сестро Маријо,“ рече он, „гађајући ове голубове,
веома сам пазио да једног оборим на такав начин да груди
буду потпуно неоштећене. Тај беше теби намењен, и ево га!
Дакле, наредниче Детсе, додај амо тањир своје
господарице. Не? Ништа доли мрвице од француских
земички, и неколико завиривања у шољу с кафом – је ли

то доручак за ћерку оног смелог генерала?“ И он показа на портрет у природној величини свог прадеде са златним ројтама на супротном зиду. „Е, жалостан је мој случај кад морам да доручкујем за двоје. Детсе!“

„Господине.“

„Склони држач за тост, Детсе, и овај тањир с језиком, и земичке донеси ближе, а сталак откотрљај даље, добри Детсе.“

Пошто је тако себи направио довољно места, Пјер започе дејства, прекидајући своје залогаје многим изливима веселости.

„Чини се да си јутрос у изванредно лепом расположењу, брата Пјере,“ рече његова мати.

„Да, врло сношљивом; барем не могу рећи да сам баш нерасположен, сестро Маријо. Детсе, добри мој човече, донеси ми три шоље млека.“

„Једну шољу, господине, желиш рећи,“ изјави Детс, озбиљно и неузбуђено.

Кад слуга оде из собе, госпођа Глендининг проговори. „Драги Пјере, колико сам те често молила да не допустиш својој веселости да те заведе у то да преступиш тачну црту доличности у свом општењу са слугама. Детсов поглед ти је, баш сад, био учтив прекор. Не смеш звати Детса ‚добри мој човече‘. Он *јесте* добар човек, врло добар човек,

збиља, али нема потребе говорити му то за мојим столом. Веома је лако бити потпуно љубазан и пријатан према слугама без и најмањег изражаја неког трачка пролазне дружевности с њима.“

„Е, сестро, без сумње си потпуно у праву; после овог, изоставићу „добри“ и Детса ћу звати никако друкчије доли „човече“. „Човече, дођи амо!“ Како то одговара?“

„Никако, Пјере. Али ти си Ромео, знаш, па ћу засад прећи преко твоје бесмислице.“

„Ромео! Ох, не. Ја сам далеко од тога да будем Ромео,“ уздахну Пјер. „Ја се смејем, а он је плакао; јадни Ромео! Авај, Ромео! Тешко мени, Ромео! Дочекао је крај врло жалостан, тај Ромео, сестро Маријо!“

„А за то је био сам крив.“

„Јадни Ромео!“

„Није родитеље слушао.“

„Авај, Ромео!“

„Оженио се против њине личне жеље.“

„Тешко мени, Ромео!“

„Али ти ћеш се, Пјере, ускоро оженити, верујем, не Капулетијевом него једном од наших Монтекија, те тако Ромеова зла судбина тешко да ће твоја бити. Ти ћеш бити срећан.“

„Утолико јаднији Ромео!“

„Не буди толико смешан, брате Пјере. Значи, водиш Лусју јутрос на ту дугу возњу у брдима? Она је слатка девојка; врло љупка девојка.“

„Јест, то је и моје мишљење, сестро Маријо. Богами, мајко, у пет зона нема још једне такве! Она је – јест – мада ја то кажем – Детсе! Баш му дуго треба да донесе то млеко!“

„Пусти га. Не буди млекоња, Пјере!“

„Ха! Моја сестра јутрос је мало сатирична. Разумем.“

„Никада не бучи, Пјере; и никад не праскај. Твој отац није чинио ни једно ни друго; нити то пише за Сократа; а обојица беху врло мудри људи. Твој отац је био веома заљубљен – то ја знам засигурно – а никад га не чух да о томе бучи. Увек је био изванредан центлмен, а центлмени никада не буче. Млекоње и маглтонци буче, а центлмени не.“

„Хвала ти, сестро. Аха, спусти га, Детсе. Јесу ли коњи спремни?“

„Управо се довозе около, чини ми се.“

„Ама, Пјере,“ рече његова мајка, погледавши кроз прозор, „идеш ли за Сантафе Дебогота с тим огромним старим фаетоном – што извлачиш ту алу?“

„Ћеф, сестро, ћеф; волим га зато што је старомодан, и зато што је седиште баш широка софа од седишта, и

коначно, зато што га млада госпођица по имену Лусја Тартан врло цени. Заклиње се да би волела да се у њему венча.“

„Добро, Пјере, све што има рећи јесте да провериш да ли је Кристофер у сандук ставио колски чекић и ексере, и доста узица и шрафова. А боље би било да га пустиш да те следи с једнима од оних фармских таљига, са резервном осовином и којом даском.“

„Без бриге, сестро; без бриге – стараћу се што боље могу о старом фаетону. Чудни стари грбови на оплати увек ме подсети ко је био тај што се први возио у њему.“

„Мило ми је да се тога сетиш, брате Пјере.“

„И ко беше *следећи* који се возио у њему.“

„Да си благословен! Бог те благословио, сине мили! Увек мисли на њ, па никад нећеш грешити; јест, увек помисли на свога милог, савршеног оца, Пјере.“

„Е, сад ме пољуби, драга сестро, јер морам да кренем.“

„Ево; ово је мој образ, а други је Лусјин; мада, сад када их обадва погледам, мислим да ће њезин бити расцветанији; слађа роса пада на њ, претпостављам.“

Пјер се насмеја па истрча из собе, јер је стари Кристофер постајао нестрпљив. Његова мати оде до прозора, те стојаше ту.

„Племенит момак, и послушан,“ промрмља она; „има сву обест младости, с мало њене непромишљености. И не постаје умишљен у учевној мудрости. Богу захваљујем што га не послах на колеж. Племенит момак, и послушан. Леп, поносан, веран, послушан, крепак момак. Молим Бога да ми никад не постане друкчији. Његова женица, која ће то постати, неће га отуђити од мене, јер је и она послушна – лепа, смерна и врло послушна. Ретко сам наилазила на тако плаве очи као њене а да нису послушне, и да не би следиле смело црно око, као што две кротке овце с плавом траком следе свог ратничког вођу. Како ми је мило што њу Пјер тако воли, а не неку тамнооку узноситост, с којом не бих могла живети у миру, него би та увек постављала свој млади удати положај испред мог времешног удовичког, и тражила цело поклоњење мога милог момка – лепог, поносног, верног, послушног, крепког момка! Племенитог момка узвишена ума, доброг рода, и тако слатко послушног! Погледај му косу! Он збиља илуструје ону лепу изреку свог оца да како ждрепци најплеменитији у три ствари – бујној гриви, набреклим грудима и слаткој послушности – треба да личе на лепу жену, тако треба и младић племенит. Дакле, збогом, Пјере, и нека ти јутро буде весело!“

Рекавши то, она пређе преко собе, па застаде у ћошку, а њено раздрагано, поносито око сrete се с палицом старог Генерала, коју дан раније, у једном од своји обесних расположења, Пјер беше узео са њеног наваднога места у дворани са сликама и барјацима. Она је подиже, па је њом замишљено махала амо–тамо; онда застаде, па је као штап задржа у шапи. Њена отмена лепота увек у себи имаше нечег војничког; и она је сад изгледала ко кћи генерала, што и беше; јер порекло Пјерово беше дваред револуционарно. На обе је стране потицао од јунака.

„Ово је наслеђе његово – овај знамен заповедања! И ја се надмам кад помислим на то. А управо сад сам тетошила помисао да је Пјер тако слатко послушан! Ето, дакако, врло чудне недоследности! Јер да ли је слатка послушност значка генералова? И да ли је, онда, ова палица тек преслица? Ту је нешто увелико погрешно. Сад бих скоро пожелела да је друкчији од тога да је мени сладак и послушан, јер схватам да мушкарцу мора да је тешко да буде јунак несаломљив и заповедник у свом роду а да никад не набора неко чело домаће. Молим Бога да он своју јуначност покаже на неки лаган начин судбине повољне, а не да буде позван да буде јунак неке тамне наде безизгледне – неке тамне наде безизгледне, чија окрутност прави дивљака од човека. Дај му, Боже, ветре обзирне!

Дуни на њ успехе неколебљиве! Тако ће он мени сав послушност остати, а ипак се свету показати ко јунак узноси!“

КЊИГА ДРУГА. ЉУБАВ, УСХИЋЕЊЕ И УЗБУНА.

Глава 1. Пјер беше, претходне вечери, с Лусјом договорио план за дугу, врлудаву возњу у брдима што се стеру на југ од широких равница Седлених Ливада.

Мада возило беше шездесетогодишњак, животиње које су га вукле беху тек ждрепци шестогодишњи. Стари фаетон је надживео неколико поколења својих тегљача.

Пјер се котрљао испод сеоских брестова у валовитом стилу, те се ускоро оставио испред белих врата котежа. Бацивши своје узде на тле, он уђе у кућу.

Та два вранца беху његови посебни и поверљиви пријатељи, рођени на истој земљи с њим, и храњени истим кукурузом, који би, у облику индијанских погача, Пјер обичавао да једе за доручак. Исти извор што једним огранком снабдеваше штале водом, другим Пјеров бокал снабдеваше. Они беху Пјеру нека врста породичних рођака, ти коњи, и беху сјајни млади рођаци, врло гиздави у својим бујним гривама и моћним корацима, али никако

ташти ни охоли. Признавали су Пјера као неоспорну главу куће Глендининг. Добро су знали да су тек нижи и потчињени огранак Глендининга, везани трајном феудалном верношћу за њиховог највишег представника. Стог ти млади рођаци нису себи дозвољавали да беже од Пјера; беху нестрпљиви у ходу своме, али врло стрпљиви у стојању. Такође, беху пуни доброг расположења, и љубазни ко мачићи.

„Боже, како можеш да их пустиш да тако стоје сасвим сами, Пјере,“ узвикну Лусја кад она и Пјер изађоше на врата котежа – Пјер натоварен шаловима, сунцобраном, женском торбицом и малом кошаром.

„Чекај мало,“ узвикну Пјер, спустивши своје бреме.
„Показаћу ти шта су моји ждрепци.“

Рекавши то, он им се обрати благо, па им приђе близу и потапша их. Ждрепци зарзаше, а ближи ждребац рзаше мало љубоморно, као да Пјер није тапшао равноправно. Онда, уз тих, дуг, скоро нечујан звиждук, Пјер ступи измеђ ждребаца, у орму. Нато се Лусја трже и испусти слабашан узвик, али јој Пјер рече да остане сасвим мирна, јер нема баш ни најмање опасности. И Лусја остаде мирна, јер је ипак, мада би се увек тргла кад би се чинило да је Пјер и у најмањој погибли, у дну срца гајила предоцбу да Пјер има зачаран живот и да нема никакве вероватноће да јој он

умре, или да претрпи неку штету, кад је она у кругу од хиљаду лига.

Пјер, и даље измеђ коња, сада ступи на руду фаетона, а онда сиђе и некако нестане, или поста делимично скривен у живој колони коњских осам витких и сјајних ногу. Он уђе у колонаду на једној страни, па изађе, после разних врлудања, на другој страни, а током целе те коњичке представе два су вранца и даље весело рзала и доброћудно покретала главе окомито горе–доле, а каткад би их окренула побочице према Лусји, ко да веле: „Ми разумемо младог господара; ми га разумемо, госпођице; не плаши се, лепа госпо – ама, Бог те благословио, ми смо се са Пјером играли пре неголи ти.“

„Плашиш ли се сада, Лусјо, да не побегну?“ рече Пјер, вративши јој се.

„Не много, Пјере; дивни момци! Ама, Пјере, они те официром учинише – погледај!“ и она показа на две пахуље од пене, као еполете на његовим раменима.

„Брависимо, опет! Ја те назвах регрутом својим, кад си јутрос мој прозор оставио, а ево си унапређен.“

„Врло лепо смишљено, Лусјо. Али погледај – не дивиш се њином крзну; они носе, Лусјо, само најфинији баршун ђеновски. Погледај! Виде ли икад тако добро неговане коње?“

„Не!“

„Онда, шта кажеш на то да их узем за своје девере, Лусјо? Тврдим да би били сјајни девери. Треба да имају стотину рифова белих трака свуд по својим гривама и реповима; а кад би нас довели до цркве, и даље би цело време разбацивали беле траке са својих уста, као што су овде по мени урадили. Душе ми, биће моји девери, Лусјо. Гиздави јелени! Обесни керови! Јунаци, Лусјо. Ми нећемо омати звона свадбена – они ће нам њиштати, Лусјо; венчаћемо се по ратничком звуку трубача Јовових, Лусјо. Ослушни – они сада њиште кад помисле на то.“

„Њиште на твоје речи, Пјере. Дедер, да кренемо. Ево, шал, сунцобран, корпа; што их тако гледаш?“

„Размишљао сам, Лусјо, о жалосном стању у коме сам. Нема шест месеци како видех једног јадног зарученог момка, мог старог другара, где се вуче са својом Лусјом Тартан, а брдо му смотуљака испод сваке мишке; те рекох себи – ено где сад пролази коњ товарни; јадничак, он је заљубљен. А погледај сад мене! Ех, живот је бремене, веле; што не бити натоварен весело? Али слушај, Лусјо, поднећу званичну изјаву и побунити се пре него што код нас ствари крену даље. Кад будемо венчани, нећу носити никакве смотуљке, осим ако стварно буде потребно; и штавише, када у близини буду неке од твојих младих познаница,

нећу да будем непотребно позван да помогнем и да се натоварим зарад њине личне подуке.“

„Сад ме збиља љутиш, Пјере; то је прво непријатно подбадање које чух од тебе. Има ли неких мојих младих познаница сада у близини, волела бих знати?“

„Шест њих, право преко пута,“ рече Пјер; „али се држе иза завеса. Никад не верујем вашим усамљеним улицама сеоским, Лусјо. Снајпери су иза сваког капка, Лусјо.“

„Молим те, онда, мили Пјере, да ипак кренемо!“

Глава 2. Док се Пјер и Лусја сад котрљају испод брестова, да се каже ко је Лусја Тартан. Непотребно је рећи да је лепотица, зато што се младићи жива образа, кестењаве косе, као Пјер Глендининг, ретко заљубљују у икоју осим лепотицу. А у временима што долазе, мора да ће бити – као у временима садашњим, и у временима прошлим – неких сјајних мушкараца и неких врских жена; а како их може бити сем да увек, у сваком времену, овда– онда згодан младић ожени згодну девојану!

Но мада ће, захваљујући горе наведеним одредбама госпе Природе, на свету увек бити лепих жена, ипак неће свет видети јоште једну Лусју Тартан. Образи јој беху обојени најфинијим белим и руменим, с тим што бело преовлађиваше. Њене очи неки бог је доле донео са неба;

коса јој беше Данајина, посута пљуском Јововим; по зубе јој се ронило у Персијском Мору.

Ако, дуго навикнут да погледа на оне што се вуку незнатнијим путевима животним, и које непримерено рмбање и сиротиња изобличи; ако такав човек види случајно неку лепу и дражесну кћер богова, која из незнатних крајева љупкости и обиља стигне плутајући на домашај ока, сва склад и блештавост, како ће он да буде усхићен што на свету, тако пуном порока и беде као наш, ипак сија та видљива појава небеска. Јер жена љупка није сасвим од овога света. Ни њен род је таквом не сматра. Гомила жена гледа како изванредна жена улази у собу баш ко да је птица из Арабије слетела на прозорску даску. Шта год ви рекли, њина љубомора – аколи је има – тек је плодва њином дивљењу. Завиде ли мушкарци боговима? И треба ли жена да завиде богињама? Лепа жена јесте рођена краљица и мушкараца и жена, као што Марија Стурт беше Краљица Шкота, били мушкарци или жене. Сви људи су њени Шкоти; њени верни кланови броје се на нације. Прави центлмен у Кентакију весело би умро зарад лепе жене у Хиндустану, иако је никад не виде. Јест, зарад ње би своје срце устављао у самртним капљама, и Плутону би отишао да би она могла отићи у Рај. Пре би Турчин постао но што би се одрекао оданости наследне свим

центлменима, од тренутка кад је њихов Велики Господар, Адам, првотно клекнуо пред Јевом.

Ружнолика шпанска краљица не борави ни у пола славе као лепа модискиња. Војници њени могу главе мрскати, али њена Висост не може срце сломити; а лепа модискиња могла би срца низати као огрлице. Без сумње, Лепота беше прва краљица. Аколи се икад опет наслеђе Немачког Царства доведе у питање, а један јадан хром адвокат изнесе права прве ненадмашно лепе жене коју види случајно – она би затим једногласно била изабрана за Царицу Светог римског германског царства; то јест, ако би сви Немци били прави, искрени и великодушни центлмени, иколико способни да цене част тако голему.

Глупост је говорити о Француској као седишту све уљудности. Није ли онај француски паганин имао салијски закон? Три од најчаробнијих створења – бесмртни цветови лозе Валој – беху удаљени од престола француског том бесрамном одредбом. Француска – није него! Чији католички милиони јоште обожавају Марију, Краљицу небеску, а током десет поколења одбијају да клекну пред многим анђеоским Маријама, законитим краљицама Француске. Ето разлога за свеопшти рат. Видите ли како срамотно народи, као и људи, присвоје и носе неоспоравано најврсније називе, ма колико без заслуге.

Америкацни, а не Французи, јесу светски узор кавалерства. Наш Салијски Закон одређује да се свим лепим женама указује свеопште поштовање. Најчвршћа права ниједног човека немају тежине спрам њених најчуднијих хирова. Купиш ли најбоље седиште у кочији, да идеш да се с доктором светујеш о питању живота и смрти, весело ћеш одустати од тог седишта најбољег, и отхрамати пешке, ако лепа жена, која путује, махне једним пером с врата постаје.

Елем, пошто започесмо говорећи о некој младој госпођици која је изашла у вожњу с неким младићем, а ипак се налазимо, после таквог врлудања, тик уз прозор постаје, ово може изгледати као доста несређена врста писања. А куда, у ствари треба да нас води Лусја Тартан доли међ силне краљице, и све друге створове високог ранга, и да нас, на крају, пошаље да скитамо, да видимо може ли свет широки понудити тако лепо чудо. По прастаром обичају, нисам ли ја обавезан да славим ову Лусју Тартан? Ко ће ме уставити? Зар она није заручница мог јунака? Шта се ту може побијати? Где под балдахином ноћи спава друга једна таква?

А ипак – како би се Лусја Тартан згрозила од све ове буке и звекета! Она је хваљена, али се не хвали. Досад је кроз овај живот мирно плутала, ко што чичков машак

плуга изнад ливада. Тиха је, сем са Пјером, па и с њим проживи многу задихану ћутњу. Ох, те љубавне тишине за које они знају – како злослуте њихову будућност; јер тишине земљотресу претходе, и сваком другом ужасном кретању! Но, нек плаво буде њино небо замало, и ведро све њино чаврљање, и радосна расположења њина.

Никад нећу направити тај одбојни попис! Како би било кад бих, с папиром и оловком, изашао у звездану ноћ, да напишем небеса? Ко ће звезде бројати као кашичице? Ко ће записати на папир чари Лусје Тарган?

Гледе осталог – порекла њенога, какав ће иметак поседовати, колико је хаљина у њеној гардероби, а колико прстенова на њеним прстима – радосно бих пустио родословцима, порезницима и тапетарима да се о том постарају. Моја права надлежност је у вези са анђеоским делом Лусјиним. Међутим, како на неким странама превладава некаква предрасуда према анђелима, који су тек анђели и ништа више, ја ћу се због тога жртвовати тако што ћу упутити такве џентлмене и госпође у неке појединости живота Лусје Тарган.

Она беше кћер давнашњег и врло паженог пријатеља оца Пјеровог. Међутим, тај отац сада беше мртав, и она је боравила, као јединица, са својом матером, у врло лепој кући у граду. Но мада јој дом беше у граду, срце јој је

двапут годишње бивало на селу. Уопште није волела град и његове празне, бесрдне, церемонијалне обичаје. Беше врло чудно, али надасве особито значајно за њено природно анђеоство што је, мада рођена у цигли и малтеру и поморској луци, и даље чезнула за непеченом земљом и травом унутрашњости. Тако слатка конопљарка, мада рођена у жицама у у спаваћој соби неке госпође на обали океана, и не знајући целога живота за неко друго место, ипак буде, кад дође пролеће, обузета немиром и нејасним нестрпљењем; не може ни јести ни пити због тих силних чежњи. Иако неподучена искуством, ипак надахнута конопљарка зна на божји начин да је стигло време за сеобу у унутрашњост. Баш тако је било с Лусјом, у њеним првим чежњама за зеленилом. Сваког пролећа, њу би уздрмали ти силни немири; сваког пролећа, та слатка конопљарска девојка селила се у унутрашњост. Ох, да Бог да да они други и потоњи, безимени немири њене душе најнутарњије, кад њој живот сав буде заморан постао – нека Бог да да ти дубљи немири у њојзи означе и њену селидбу небеску са ове тешке земље.

Беше срећа за Лусју што је њена тетка Ленилина – озбиљна, бездетна удовица у белом турбану – у селу Седлене Ливаде имала убав котеж и у њему живела, а још већа срећа што тој изванредној тетци беше врло стало до

ње, те је увек осећала мирну радост што је Лусја у њеној близини. Тако је котеж тетке Ленилине био, у ствари, Лусјин. Досад беше, већ неколико година, проводила, сваке године, неколико месеци у Седленим Ливадама, а Пјер је баш међ чистим и благим поривима села први пут осетио према Лусји скупоцено осећање што га сада чини у потпуности њеним.

Лусја имаше два брата; једног старијег од ње три године, и другог, млађег две. Међутим, ти младићи беху официри у морнарици, па тако нису стално живели са Лусјом и њеном матером.

Госпођа Тартан беше господарица великог иметка. Беше, штавише савршено свесна да је то чињеница, те беше помало склона да је намеће пажњи других људи, које та ствар никако није занима. Другим речима, госпођа Тарта, место да буде поносна на кћер, за шта имаше разлог голем, беше мало склона да буде поносна на кесу, за шта није имала ни најмањи разлог, будући да је Велики Могул вероватно имао већи иметак но она, да не говоримо о Шаху персијском или Барону Ротшилду, и хиљаду других милионера; дочим Велики Турчин, и сва друга величанства Европе, Азије и Африке, такође, не могаху, у свим својим здруженим земљама, да се похвале тако слатком девојком ко Лусја. Ипак, госпођа Тартан беше

изванредна врста жене, с обзиром како се овај женски свет креће. Прилагала је добротворним установама, и имала пет клупа у исто толико цркава, и настојала да унапреди свеопшту срећу света тако што би терала све младе људе које познаје да се венчавају једно с другим. Другим речима, била је проводаџика – не запаљива – мада је, да кажемо истину, можда запалила брачну тугу у грудима неких незадовољних џентлмена што се оженише под њеним нарочитим покровитељством и по њеном нарочитом савету. Гласина је говорила – но гласина увек лаже – да постоји тајно друштво незадовољних младих мужава, који се труде да скривећки протуре циркуларе међ све неожењене младе странце, да их упозоре на лукаве покушаје госпође Тартан, а као пример у тајном писму наводе себе. Међутим, то не могаше бити тачно, јер је, зајапурена од хиљаду углављених бракова – а мало је марило горе ли тужно или сјајно – госпођа Тартан пловила морем света монденског, постижући да јој се клањају сва сошна једра, и теглећи флотиле младих госпођица, за које све беше обавезна да пронађе најбоље мужанске луке на свету.

Но зар проводаџисање, као милосрђе, не почиње код куће? Зашто је њена кћер Лусџија без друга? Али не брзајте; госпођа Тартан давно је припремила онај љупки

програм гледи Пјера и Лусје; но се, у овом случају, збило да се програм поклопио, у извесној мери, с претходним програмом на небу, и само се због тога десило да Пјер Глендининг буде поносни изабраник Лусје Тартан. Осим тога, пошто ово беше ствар што се поприлично ње тицала, госпођа Тартан беше била доста смотрена и опрезна у свим својим маневрисањима с Пјером и Лусјом. Та ствар, пак, не захтеваше баш никакво маневрисање. Те две платонске честице, после лутања у потрази једна за другом, од времена Сатурна и Описе досад – оне се састаше пред самим очима госпође Тартан; а шта више могаше госпођа Тартан учинити да би их заувек учинила једним и нераздвојим? Једном, и само једном је кроз Пјерову душу прошла нејасна сумња да је госпођа Тартан шибицарка и да грашак вешто ваља.

Још док се нису добро познавали, он је у граду доручковао с Лусјом и њезином мајком, и госпођа Тартан беше сипала прву шољу кафе, кад наједном изјави да осећа где у кући горе шибице, и да она мора да се постара да се угасе. Забринивши да је прате, она се диже у потрагу за тим запаљеним шибицама, оставивши то двоје саме, да размењују љубазности уз кафу, а на крају им дојави, са спрата, да јој шибице, или нешто друго, изазваше главобољу, па моли Лусју да јој горе пошаље мало тоста и

чаја, јер ће она тога јутра доручковати у својој спаваћој соби.

Нато Пјер погледа од Лусје у своје чизме, а кад опет очи диже, виде Анакреона на софи с једне своје стране, и Мурове „Мелодије“ с друге, а мало меда на столу, и комадић белог сатена на поду, и некакав невестински вео на лустеру.

Ипак не мари – помисли Пјер, упиљивши се у Лусју – ја сам сасвим вољан да будем ухваћен, кад је мамац постављен у Рају, и када је мека овакав анђеоло. Поново гледну на Лусју, и виде поглед големе пригушене срџбе, и мало ненавадног бледила на њеном образу. Тада би он био драговољно пољубио сласну меку, која тако отмено мрзи да буде кушана у клопци. Међутим, осврнувши се поново, и видевши да су ноте, које госпођа Тартан, правећи се да их дотерује у ред, беше наместила на клавир; видевши да су ове ноте сада у окомитој гомили уза зид, с „Љубав некоћ беше дечкић“ као последњим и јединим видљивим араком, и помисливши да је то необична подударност у датим околностима, Пјер се не могаше уздржати од шаљивог осмеха, мада тај беше врло умерен, но се одмах због њега покаја, поготово што се Лусја, видевши и протумачивши то, одмах дигла, те необичним, огорченим, анђеоским, дивним и сасвим уверљивим „Господине Глендининг?“

потпуно уништила у њему и најмање зрно сумње гледе Лусјине завере у замишљеним смицилицама њене матере.

Заиста, то да госпођа Тартан има било шта да чини, или да навештава, или да намешта у овој ствари љубави Пјера и Лусје не беше ништа мање него бескрајно безразложно и безбожно. Би ли госпођа Тартан помогла љиљанима кад се расцветају? Би ли госпођа Тартан кренула да проводацише измеђ челика и магнета? Наопака госпођа Тартан! Међутим, овај цео свет је наopak, с многим наopakим људима у њему; међу којима је главна госпођа Тартан, проводацика нацији.

Ово понашање госпође Тартан беше утолико будалестије што она није могла а да не зна да госпођа Глендининг жели ту ствар. А зар Лусја није богата? То јест, биће врло богата кад јој мати умре (тужна помисао за госпођу Тартан) и зар породица њеног мужа није од најбољих? И зар Лусјин отац није био пријатељ најбољи оца Пјеровог? И мада би се Лусја мога спарити с неким другим мушкарцем, где је, међ женама, равна Лусји? Врло наопака, госпођа Тартан! Међутим, кад госпа као госпођа Тартан нема ништа одређено и корисно да ради, онда ће она радити баш такве наопаке ствари као што је госпођа Тартан радила.

Елем, време је пролазило, а Пјер је волео Лусју и Лусја Пјера, док се, најзад, није десило да она два млада поморска џентлмена стигну у салон госпође Тартан, са свог првог крстарења – трогодишњег, Медитераном. Они се добрано забуљише у Пјера, кад га нађоше на софи, а Лусја не баш подаље.

„Молићу, седите, џентлмени,“ рече Пјер. „Има доста места.“

„Мила моја браћо!“ узвикну Лусја, грлећи их.

„Мила моја браћо и сестро!“ узвикну Пјер, објумивши их.

„Молим те, одбиј, господине,“ рече старији брат, који је, задње две недеље, служио као унапређени подофицир. Млађи брат устукну мало и стави шаку на свој бодеж, говорећи: „Господине, ми смо стигли с Медитерана. Господине, дозволи да кажем да је ово јамачно недолично! Који си ти, господине?“

„Не могу да објасним од радости,“ узвикну Пјер, грлећи их опет све весело.

„Врло чудно!“ узвикну старији брат, извукавши свој оковратник кошуље из загрљаја и потежући га силовито нагоре.

„Потежи!“ викну млађи одважно.

„Мир, будалести момци,“ узвикну Лусја, „ово је ваш стари друг у игри, Пјер Глендининг.“

„Пјер? Шта, Пјер?“ узвикнуше младићи. „Да се опет сви загрлимо! Хват си порастао! Ко би те препознао? Али, онда – Лусјо? Је ли, Лусјо – каква ти посла имаш у овом овде – шта ли је – такмичењу у грљењу, да га тако назовем?“

„Ох, Лусја ништа не смера!“ узвикну Пјер. „Деде, сви још једном.“

Тако се они загрлише поново, а то вече објави се да ће се Пјер венчати с Лусјом.

После тога, млади официре дозволише себи да мисле – мада се никако не усудише да зуцну то – да су они одлучно, мада посредно, убрзали пређе нејасно и врло не препоручљиво стање ствари измеђ сада заручених љубавника.

Глава 3. У лепим старим, крепким временима Пјеровог деде, амерички џентлмен знатне личности и иметка проводио је своје време на донекле другачији начин од стакленичког џентлмена данашњице. Деда Пјеров мерио је шест стопа и четири палца у висину; током пожара у старом мајурском двору, једним ударцем ноге оборио је храстова врата, да припусти ведро својих црначких робова. Пјер би често пробао његово војничко одело, што и даље

беше породична баштина у Седленим Ливадама, па је џепове налазио испод својих колена, и изобиље додатног простора за попрличну бачвицу унутар његовог закопчаног обујма. У ноћном рвању у дивљини пре Револуционарног рата, он беше сатро два дивљака индијанска користећи узајамно њине главе ко маљеве. А све то је радио џентлмен најмекшег срца и најплављих очију на свету, који, у складу с патријархалним обичајем тог времена, беше трпељив, седокос обожаватељ свих кућних богова, најнежнији муж и најнежнији отац, најпријатнији господар својим робовима, најчудесније смирености ћуди; ведар пушач своје луле послеобедне; прашталац многи увреда; драг, милосрдан хришћанин; на крају, добар, чист, весео, детињаст, плавоок, божански старац, у чијој се скрушеној, величајној души лав и јагње грљаху – прикладна слика његовог Бога.

Пјер не могаше гледати његов лепо војнички портрет без бескрајне и жалобне чежње да сретне његову живу појаву у стварном животу. Величајна складност тог портрета беше збиља чудесна у свом деловању на сваког осетљивог младог посматрача племенита ума. За таквога, тај је портрет имао небеску убедљивост анђеоског говора, дичног јеванђеља урамљеног и окаченог на зид, које саопштава свим људима, као с Горе, да је човек племенит,

боголик створ, пун сокова најврснијих, сачињен од снаге и лепоте.

Елем, овај сјајни стари Пјер Глендининг беше велик љубитељ коња, али не у савременом смислу, јер не беше тркач; један од његових најприснијих пријатеља мушког рода беше голем, поносит сивац изненађујуће уздржаног понашања – његов коњ за јахање; беше дао да се јасле коња његових исеку као стари пладњеви, од масивних јаворових трупаца; кључ од кукурузног спремишта висио је у његовој књижници, а нико није зобио његове парипе доли он сам, осим кад би његова одсутност из куће унапредила Мојера, једног неподмитљивог и врло тачног старог црнца, на ту почасну службу. Говорио је да ниједан човек своје коње не воли аколи их његове руке не зобе. Сваког им Божића даваше до руба пуне мерице. „Ја Божић светкујем са својим коњима,“ говорио је сјајни стари Пјер. Овај сјајни стари Пјер дизао се увек о рођају сунца, умивао лице и груди напољу, а онда би, вративши се у своју собу и будући најзад потпуно одевен, изашао да учини званичну посету својим шталама, да пожели својим врло поштованим пријатељима тамо врло добро и радосно јутро. Тешко Крамцу, Киту. Дуву, или неком другом од његових шталских робова ако би сјајни стари Пјер нашао једног коња непокритог, или један коров у сену које

испуњава њине лестве над јаслама. Није он никада дао да се Кранц, Кит, Дув, илити иједан од њих ишиба – та ствар беше непозната у тим патријархалним временима и земљи – него би одбио да им каже своје навадне речи пријатне; а то њима беше врло болно, јер су Кранц, Кит, Дув и сви они волели сјајног старог Пјера, као што су пастири његови старог Аврама волели.

Какав је ово отмен, поносит, сиводлаки парип? Какав то стари Халдејац јаше напољу? То је сјајни стари Пјер, који, сваког јутра, пре него што једе, иде да прошета са својим коњем јахаћим, а не узјаше га док прво дозволу на затражи. Међутим, време клизи даље, и сјајни стари Пјер стари: дично грожђе његова живота сада се од дебљине надима; њему савест не дозвољава да свог величајног коња оптерети тако силним бременом мужества. Осим тога, и сама та пленита животиња стари, и има дирљив поглед замишљености у својим великим, пажљивим очима. Нога човечија, закљиње се сјајни стари Пјер, неће више објавати мог парипа; орма њега више неће такнути! Онда би, сваког пролећа, једну њиву засејао детелином за свога парипа, а средином лета би од свих својих трава ливадских пробрао понајбоље сено да га зими прехрани; и дао би да се за њ одређено жито измлати млатачем, чија дршка некоћ заставу носаше у оштром боју, у који је тај исти стари

парип јурио са старим Пјером – једна размахана грива,
једна размахана сабља!

Сад кад сјајни стари Пјер мора у јутарњи обилазак, он не
јаше више са старим сивцем. Даје да се направи фаетон,
прикладан за големог генерала, у чијој би се ешарпи три
обична човека могла сакрити. Удвостручене, утростручене
су огромне кожне опруге у облику слова S; точкови као да
су украдени из неког млина; седиште с кривићем је као
кревет с балдахиним. Од испод старог надсвођеног
пролаза, сад не један коњ него два сваког јутра извлаче
старога Пјера, као што Кинези извлаче свог дебелог бога
Ћоса из његовог храма једном годишње.

Међутим, време клизи даље, и стиже јутро кад фаетон
не изађе, а дворишта и авлије су пуни; кациге обрубљују
стазе, врхови сабаља ударају по каменим степеницима
трема; мускете звекећу по стубама, а жалобни војнички
напеви чују се у свим дворанама. Сјајни стари Пјер је
мртав, а као јунак старих бојева, умире уочи једног новог
рата; пре него што заокрену да пуцају на душмана, његови
водови пуцају над гробом свога старог заповедника – лета
господњег 1812. умро је сјајни стари Пјер. Добош што у
банди удараше његов марш посмртни беше таламбас
британски, што је некоћ помагао да се разметљиви марш
удара за тридесет хиљада предодређених заробљеника,

које је у сигурно сужањство водио онај хвалисави момак, Бергојн.

Сутрадан, стари сивац окрену се од свог жита; окрену се, па је залуд рзао у свом прегратку. Одбија да га сада тапше шака добродушног Мојера; јасно колико коњи могу говорити, стари сивац вели: „Не њушим шаку на коју се свикох; где је сјајни стари Пјер? Не зобите ме и не тимарите ме. Где је сјајни стари Пјер?“

Он сада не спава далеко од свог господара; тихо је залегао испод њиве коју је пасао, те су давно сјајни стари Пјер и парип кроз ту траву прешли у блаженство.

Међутим, његов фаетон – као његова кола мртвачка с перјаницом – надживљава племенити терет који је носио. А тамни дорати што су вукли сјајног старог Пјера живог, и вукли га, по његовој опоруци, мртвог, и следили поносити узор причувнога сивца, ти тамни дорати јоште опстају – не сами по себи ни у свом породу, неголи у два потомка пастува своје пасмине. Јер су на земљи Седлених Ливада и људи и коњи наследни; те овога светлог јутра Пјер Глендининг, унук сјајног старог Пјера, сад се вози с Лусјом Тартан, седећи тамо где сеђаше предак његов, и управљајући парипима чијим је аскурђелима сјајни стари Пјер управљао пређе.

Како се поносним осећаше Пјер. У оку уобразиље, он виде коњске духове упарене у колима. „Ово су тек рудњаци,“ узвикну млади Пјер; „предњаци су поколења.“